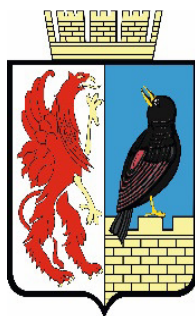

GINA MIEJSKA SKÓRCZ 2016

GINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SKÓRCZ NA LATA 2016-2019

*Załącznik nr 1
do Uchwały Nr XVI.../2016 Rady Miejskiej w Skórczu
z dnia 28 kwietnia 2016 r.*

Zmiana "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Skórcz" skala 1:10 000

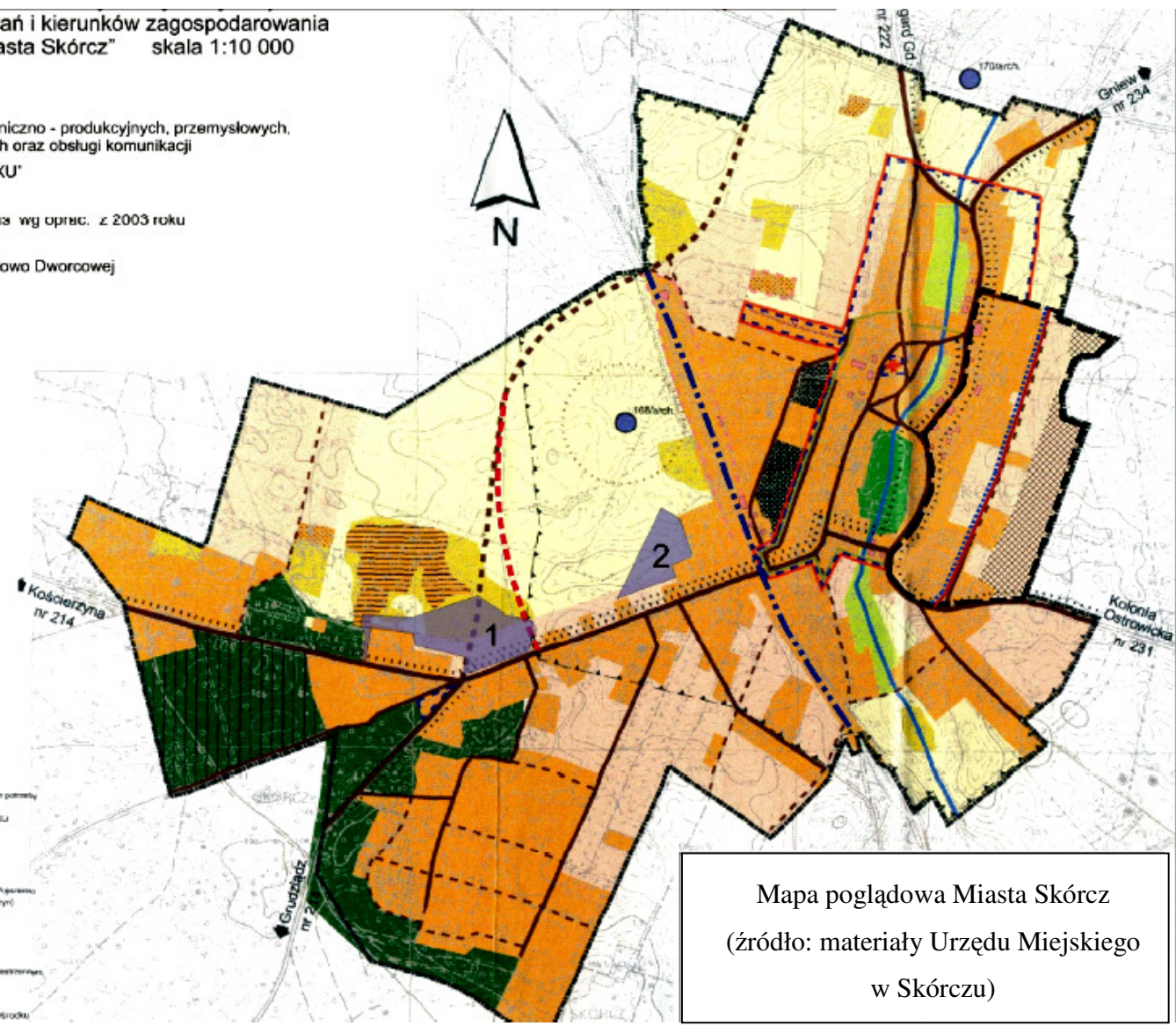
Oznaczenia:

- Tereny rozwoju funkcji techniczno - produkcyjnych, przemysłowych, składowych, magazynowych oraz obsługi komunikacji
- teren nr 1 - rejon "IGLOTEXU"
- teren nr 2 - rejon "FASTU"

Wybrane warianty przebiegu nowych tras w g oprac. z 2003 roku

- wariant obwodnicy miasta
- planowany przebieg ulicy Nowo Dworcowej

- granice obszarów opracowania - granice administracyjne gminy miejskiej Skórcz
- DO OBLIŻCIA OCHRONY I NA PODSTAWIE PRZEPISÓW SZCZEGÓLNYCH**
 - obszary przydrożne wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych
 - obszar 100m p.n.p. wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych
 - obszar 50m p.n.p. wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych
 - obszar 10m p.n.p. wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych
 - obszar 5m p.n.p. wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych
 - obszar 10m p.n.p. wzdłuż linii kolejowych
 - obszar 5m p.n.p. wzdłuż linii kolejowych
 - obszar 3m p.n.p. wzdłuż linii kolejowych
 - 100m p.n.p. wzdłuż obiektów
 - 100m p.n.p. wzdłuż obiektów
 - 50m p.n.p. wzdłuż obiektów
 - 30m p.n.p. wzdłuż obiektów
- INNE WARTOŚCI ZAPISANE W STUDIUM PRZESTRZENNOŚCI I ZAPISANE W PLANACH MIASTOWYCH**
 - obszar zielony
 - obszar zielony w formie pasów przydrożnych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych
 - pasy przydrożne wzdłuż linii kolejowych

Mapa pogłówna Miasta Skórcz
(źródło: materiały Urzędu Miejskiego w Skórczu)

Spis treści

Spis treści.....	3
Wstęp.....	4
1. Słowniczek pojęć.....	4
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	7
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	7
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	13
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	18
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	18
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa krajobrazu kulturowego.....	24
miasta Skórcz.....	24
5.2.1. Zarys historii obszaru miasta Skórcz.....	24
5.2.2. Zabytki nieruchome i propozycje do ujęcia w ewidencji gminnej.....	26
5.2.3. Zabytki nieruchome o dużym znaczeniu, w tym zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	38
5.2.4. Zabytki ruchome.....	39
5.2.5. Zabytki archeologiczne.....	39
Niematerialne dziedzictwo kulturowe.....	40
6. Analiza szans i zagrożeń (SWOT).....	41
7. Założenia programowe.....	42
8. Instrumentarium realizacji opieki nad zabytkami.....	47
8.1. Instrumenty prawne.....	47
8.2. Instrumenty finansowe.....	48
8.3. Instrumenty społeczne.....	48
9. Zasady oceny realizacji programu.....	48
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami i realizacja.....	49
11. Główne opracowania wykorzystane do przygotowania programu:.....	53

Wstęp

Celowość wykonania gminnego programu opieki nad zabytkami określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn. 23 lipca 2003 r.¹ Program sporządzany jest na okres 4 lat, z założeniem ewaluacji jego wykonania co 2 lata. Celem programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami w gminie. Przeanalizowane zostały dokumenty strategiczne dotyczące zarówno województwa pomorskiego, jak i Gminy Miejskiej Skórcz w zakresie ochrony zabytków. Analiza zasobów kulturowych miasta pozwala wyznaczyć kierunki działań w obszarach zachowania dziedzictwa kulturowego. Po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków danego województwa, program przyjmowany jest przez Radę Gminy. Jego aktualizacja po 4 latach powinna wziąć pod uwagę dotychczasową realizację programu, zmieniające się warunki kulturowe, społeczne, gospodarcze i finansowe gminy oraz nowe uwarunkowania prawne.

1. Słowniczek pojęć

Ustawa o ochronie zabytków w art. 3² podaje następujące wyjaśnienie pojęć z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) **zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) **zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień

¹Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późniejszymi zmianami.

² Tamże, s. 1 i następne.

kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

5) **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

6) **prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;

7) **prace restauratorskie** – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;

8) **roboty budowlane** – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;

9) **badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

10) **badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;

11) **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

12) **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

13) **historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

14) **krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15) **otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Ochrona zabytków według art. 4³ polega na działaniach, których celem jest:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 87. ust. 2 przywołanej ustawy ustala dla wszystkich programów, w tym programów, gminnych następujące ogólne cele ochrony nad zabytkami:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, które eliminują sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

³ Tamże, s. 3.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania jest art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.⁴. Brzmi on następująco:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
3. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
4. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
5. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków, którzy wykorzystują go przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Prawne regulacje dotyczące ochrony zabytków w Polsce odnajdujemy w następujących ustawach:

- 1) Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela;⁵
- 2) głównym akcie prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce – Ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁶, w tym szczególnie w następujących jej artykułach:

Art. 6.⁷

⁴Tamże, s. 37.

⁵Konstytucja RP, art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86

⁶Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późniejszymi zmianami).

⁷Tamże, s. 3 i następne.

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome, będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2) zabytki ruchome, będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- b) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- c) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- d) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.),
- e) instrumentami muzycznymi,
- f) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- g) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3) zabytki archeologiczne, będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

Art. 20.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.
2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.
3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.
5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;**
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;**
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.**

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w

tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Przepisy dotyczące ochrony nad zabytkami na poziomie krajowym znajdujemy także w następujących dokumentach szczegółowych:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2013r., poz. 1469 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013r., poz.1232 ze zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013r., poz. 627 ze zm.);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2014r., poz. 518 ze zm.);
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012r., poz. 406 ze zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014r., poz. 1118).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012r., poz. 987);
- Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012r., poz. 642 ze zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy zawarte w:

Ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz. U. z 2011r., Nr 123, ze zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami:

Rola państwa założeniach do programu określona została w nich następująco⁸:

„Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...). Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem w ważnym interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

Dokument wskazuje również siedem podstawowych zasad konserwatorskich, do których stosować powinni się wszyscy zaangażowani w ochronę zabytków:

1. zasada *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić);
2. zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
3. zasada minimalnej niezbędnej ingerencji;
4. zasada, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
5. zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
6. zasady odwracalności metod i materiałów;
7. zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014-2017:**

Cel główny: Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Cel główny Programu wspierany jest przez cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce.
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków.
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

⁸Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, Rada Ochrony Kultury przy Ministrze Kultury.

- **Narodowa Strategia Kultury na lata 2007-2013** wraz z jej **Uzupełnieniem na lata 2004-2020**. Określono następujące cele Strategii Kultury:

Cel strategiczny/nadrzędny: Zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.

Cele cząstkowe/uzupełniające:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury.
3. Wzrost udziału kultury w PKB.
4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego[...].
5. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury.
6. Wzrost uczestnictwa w kulturze.
7. Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych.
8. Efektywna promocja twórczości.
9. Promocja polskiej kultury za granicą.
10. Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.
11. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
12. Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Dokumenty na poziomie krajowym dotyczące opieki i ochrony nad zabytkami w sposób ogólny wyznaczają kierunki działań na dany okres programowania.

Dokumenty strategiczne na poziomie hierarchicznie niższym (terytorialnym) nawiązują do wskazań na poziomie regionu. Również program opieki nad zabytkami dla Miasta Skórcz został sporządzony w nawiązaniu do głównych założeń tych dokumentów :

- **Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami** (gminny program opieki nad zabytkami nawiązuje do tezy, że „zachowanie dziedzictwa kulturowego leży w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”; podobnie zachowane zostaną zasady konserwatorskie przy odnowie obiektów, a w przypadku rewitalizacji - te zasady, które

można zastosować przy odbudowie obiektów zabytkowych na poziomie koncepcyjnym i wykonawczym w porozumieniu z WKZ),

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014-2017** (gminny program opieki nad zabytkami realizacje cel główny Programu: Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków),
- **Narodowa Strategia Kultury na lata 2007-2013** wraz z jej **Uzupełnieniem na lata 2004-2020** (gminny program opieki nad zabytkami w sposób bezpośredni realizuje większość z 12 celów częściowych Strategii).

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

W procesie zarządzania rozwojem regionalnym Miasto Skórcz kieruje się wytycznymi zawartymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych i programowych na poziomie województwa, które obejmują całokształt zjawisk i czynników istotnych dla rozwoju województwa. Do najważniejszych dokumentów na poziomie województwa należą:

- **Plan Zagospodarowanie Przestrzennego Województwa Pomorskiego** (Uchwała nr 1004/XXXIX/2009 roku Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r.)

PZP województwa wskazuje między innymi, iż w strukturze regionu można wyodrębnić obszary jednoczesnego występowania charakterystycznych form architektonicznych, struktur krajobrazu i elementów dziedzictwa kulturowego. Ich integracja i wyeksponowanie poprzez tworzenie szlaków tematycznych, produktów turystycznych czy rozwiązań kompozycyjno-przestrzennych sprzyja lepszemu zrozumieniu historii i kształtowania tożsamości kulturowej regionu. PZP województwa nie wskazuje imiennie zabytków z terenu miasta Skórcz.

Do zadań polityki przestrzennej PZP województwa w dziedzinie ochrony zabytków należy między innymi:

- 1) Zachowanie i eksponowanie przestrzennych świadectw tradycji morskich kraju i województwa, najwartościowszych zespołów i obiektów środowiska kulturowego,

wzmacniających wizerunek regionu jako integralnego elementu środowiska kulturowego Europy Bałtyckiej.

2) Zachowanie różnorodności kulturowej województwa oraz zapewnienie dostępności zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego jako atutu w rozwoju zrównoważonym i konkurencyjności przestrzeni województwa.

Zasady zagospodarowania przestrzennego wskazane przez PZP województwa:

a) Ochrona różnorodności dziedzictwa kulturowego wykształconego w wyniku wielu procesów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej.

b) Ochrona zachowanych zespołów obiektów zabytkowych o wyrazistej tożsamości – nawet jeśli poszczególne obiekty nie posiadają wybitnej wartości historycznej lub artystycznej.

c) Wprowadzanie funkcji umożliwiających efektywne i racjonalne gospodarowanie obiektem zabytkowym.

d) Unikanie przekształceń przestrzennych mogących zagrażać zasobom dziedzictwa kulturowego, np.: dysharmonijne lub szkodliwe sąsiedztwo.

e) Stwarzanie przestrzennych warunków dla kontynuacji funkcji tożsamyh dla tradycji miejsca, których podtrzymywanie jest racjonalne np.: targowe w śródmieściach miast średniowiecznych, rybołówstwo na wybrzeżu i rybactwo na Zalewie Wiślanym.

f) Ekspozowanie w strukturze przestrzennej, w panoramach i sylwetach miejscowości elementów najcenniejszych i udostępnianie miejsc o wysokich walorach kulturowych, w szczególności zabytków rangi światowej, europejskiej i krajowej oraz wybitnych dóbr kultury współczesnej.

g) Komponowanie nowych struktur z uwzględnieniem historycznej zabudowy – uzupełnianie istniejących struktur o nowe elementy tworzące harmonijną całość.

W związku z tym, w gminnych dokumentach planistycznych należy:

- zidentyfikować istniejące i potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne związane z ochroną walorów kulturowych,
- zidentyfikować elementy charakterystyczne krajobrazu kulturowego oraz określić zasady ich ochrony,
- określić elementy charakterystyczne w przypadku dóbr kultury współczesnej, które winny zostać zachowane.

W PZP uznano, że zrealizowanie celów polityki przestrzennej jest możliwe pod warunkiem stosowania określonych ogólnych zasad, między innymi zasadę długookresowego równoważenia rozwoju. Wskazywana jest konieczność działań równoległych zmierzających jednocześnie do ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych w celu utrzymania równowagi środowiska i poprawy warunków i jakości życia.

• Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego

(Uchwała nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku)

W Strategii wskazano, że „pomorskie charakteryzuje się unikatowym środowiskiem i walorami krajobrazowymi oraz różnorodnością kulturową, wynikającą z tożsamości regionalnej i lokalnej czerpiącej z dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu”.

Jednym z założeń Strategii jest poprawa zarządzania przestrzenią dla zmniejszenia presji na środowisko, poprawa bezpieczeństwa powodziowego, a także optymalne wykorzystanie potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i gospodarczego) dla zapewnienia wysokiej jakości życia.

W Strategii wskazano 3 cele strategiczne uszczegółowione poprzez 10 celów operacyjnych i 35 kierunków działań. W ramach celu strategicznego nr 1-Nowoczesna gospodarka jednym z celów operacyjnych jest cel nr 3-Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna.

Zadaniem Samorządu Województwa Pomorskiego będzie wspieranie rozwoju regionalnych sieciowych produktów turystycznych obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.

Oczekiwanymi efektami mają być:

- całoroczna, kompleksowa i atrakcyjna oferta turystyczna i kulturalna regionu obejmująca także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej,
- unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony,
- wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych,
- silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej.

• Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 określony jest w 10 celach tematycznych i 30 priorytetach inwestycyjnych, które obejmują zagadnienia z zakresu gospodarki, edukacji, aktywności zawodowej i społecznej, transportu, energii oraz środowiska.

W ramach celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych wydzielono 11 Priorytetów oraz 36 Działań. Wśród nich na uwagę zasługuje Priorytet 8 – Konwersja, który obejmuje trzy działania: Rewitalizacja i przestrzeń publiczne, Obszary o specyficznych potrzebach, Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe. Cele szczegółowe Priorytetu to:

1. Aktywizacja społeczna i gospodarcza zdegradowanych obszarów miejskich i podnoszenie atrakcyjności stref rozwojowych w miastach; 2. Aktywizacja obszarów problemowych i ich włączenie w procesy rozwojowe; 3. Stworzenie kompleksowej, rozpoznawalnej co najmniej na poziomie krajowym, oferty turystycznej opartej na charakterystycznych walorach dziedzictwa kulturowego.

W zakresie działania Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, wspierane będą działania związane z ratowaniem i ochroną charakterystycznej zabudowy, w tym założeń parkowych oraz cennych układów ruralistycznych i urbanistycznych, tworzenie parków kulturowych oraz przywrócenie wartości obiektom i zespołom zabytkowym, poprzez m.in. nadanie im nowych funkcji służącym celom turystycznym i kulturalnym. Beneficjentem tych programów będą mogły być samorzady, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe i inne.

- **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami 2015-2019**

W okresie opracowywania gminnego programu opieki nad zabytkami program wojewódzki na lata 2015 – 2019 nie był jeszcze uchwalony. Ewentualne wskazania programu wojewódzkiego zostaną uwzględnione w programie gminnym w późniejszym terminie.

Aktualnie pozostałe dokumenty strategiczne na poziomie województwa w sposób bardziej szczegółowy przedstawiają główne obszary programowe związane z opieką i ochroną zabytków. Dotyczy to szczególnie działań związanych z rozwojem turystyki (w tym ochrona miejsc i wartości, z którymi są związane) w oparciu o występowanie na terenie miasta obiektów zabytkowych i przyrodniczych.

- **Strategia Rozwoju Powiatu Starogardzkiego** (Uchwała Nr XLI/325/2014 z dnia 7 listopada 2014)

W Strategii wskazano na obszar kultury i turystyki jako jedno z wyzwań strategicznych powiatu, formułując to w sposób następujący:

„Dziedzictwo kulturowe i turystyka – Wzmacnianie sektora kultury i zasobów dziedzictwa kulturowego jako unikalnego potencjału decydującego o przewadze konkurencyjnej powiatu starogardzkiego. Bardziej efektywne wykorzystywanie zasobów przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności powiatu starogardzkiego”.

W Strategii brak jest wskazań do konkretnych zabytków. Dziedziny objęte programowaniem ujęte są w formie celów strategicznych i operacyjnych.

Na uwagę zasługuje: Cel strategiczny nr 1 (Nowoczesna gospodarka)

Cel operacyjny 1.2. (Bogata i unikatowa oferta turystyczna i kulturalna)

Działanie 1: Promocja dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2: Podnoszenie jakości oferty kulturalnej i turystycznej.

- **Program opieki nad zabytkami Powiatu Starogardzkiego na lata 2014-2017**

(Uchwała nr XXXV/291/2014 r. z dnia 7 marca 2014 roku)

W programie znajdują się informacje o 2 zabytkach z terenu miasta Skórcz z krótkim opisem historycznym, są to :

- Skórcz, zespół urbanistyczny.
- Skórcz, ul. Kościelna 5, kościół p.w. Wszystkich Świętych.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).

Program gminny uwzględnia także ustalenia i wnioski zawarte w dokumentach strategicznych na poziomie gminy :

- **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Skórcz** (Uchwała nr IV/12 z dnia 20 grudnia 2002 roku z późniejszą aktualizacją z 2012 roku)

Dokument ten zawiera charakterystykę ogólną Gminy i opis jej potencjału oraz wskazuje cele i kierunki rozwoju. Ochronę dóbr kultury materialnej regulują przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, które obok ochrony przez organy państwowe określają kompetencje gminy w tym zakresie, zawierające warunki ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów chronionych prawem na poziomie kraju i prawem lokalnym. Studium uwzględnia materiały instytucji związanych z ochroną kultury materialnej jako obligatoryjne wytyczne do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego. Warunki ochrony konserwatorskiej określają przedmiot ochrony, zakres ochrony oraz sposób użytkowania zabytków.

Warunki ochrony konserwatorskiej obowiązują:

- organy administracji rządowej,
- organy administracji samorządowej,
- służby komunalne,
- państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne,
- osoby prawne,
- osoby fizyczne.

Warunki konserwatorskie winny być przestrzegane szczególnie przy:

- określaniu prawa miejscowego i przepisów gminnych,
- opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- wydawaniu decyzji dot. gospodarki terenami i podziałów własnościowych,

- wydawaniu decyzji dot. sposobu użytkowania i eksploatacji obiektów (budynków i obszarów) objętych ochroną konserwatorską.

W Studium wyznaczono tereny chronione, objęte strefą ochrony konserwatorskiej ze względu na wartości kulturowe.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków i ujęte w Studium :

1. Kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych nr rejestru 241.
2. Zespół urbanistyczny Starego Miasta w Skórczu nr rejestru 816 (nowy nr 958).

Obiekty wpisane do ewidencji zabytków i ujęte w Studium:

1. Dom mieszkalny - nauczycielski, ul. Hallera 7a
2. Dom mieszkalny, ul. Hallera 2
3. Dom mieszkalny, ul. Hallera 12
4. Dom mieszkalny, ul. Hallera 6
5. Dom mieszkalny obecnie SS Elżbietanki, ul. Hallera 9
6. Dom mieszkalny, ul. Hallera 13
7. Dom mieszkalny, ul. Boczna 1
8. Dom mieszkalny, ul. Boczna 3
9. Dom mieszkalny, ul. Boczna 2
10. Dom mieszkalny, ul. Krótka 2a
11. Dom mieszkalny, ul. Krótka 3
12. Dom mieszkalny, ul. Hallera 8
13. Dom mieszkalny, ul. 3-go maja 3
14. Dom mieszkalny, ul. 3-go maja 9
15. Dom mieszkalny, ul. 3-go maja 10
16. Dom mieszkalny, ul. Dworcowa 2
17. Dom mieszkalny, ul. Dworcowa 1
18. Budynek gospodarczy, ul. Dworcowa 1 A
19. Budynek gospodarczy, ul. Dworcowa
20. Budynek WC, ul. Dworcowa
21. Dworzec kolejowy, ul. Dworcowa
22. Budynek magazynu, ul. Dworcowa
23. Wieża ciśnień, ul. Dworcowa

24. Lokomotywownia obecnie nieużytkowana
25. Budynek gospodarczy, ul. Dworcowa 2
26. Kaplica, ul. Cmentarna
27. Budynek gospodarczy, ul. Kościelna
28. Dom mieszkalny, ul. Kościelna 3
29. Budynek gospodarczy, ul. Spokojna
30. Dom mieszkalny, ul. Spokojna
31. Plebania, ul. Kościelna
32. Dom mieszkalny, ul. Starogardzka 32
33. Dom mieszkalny, ul. 27. Stycznia 11 i
34. Dom mieszkalny, ul. 27. Stycznia 9
35. Dom mieszkalny, ul. 27. Stycznia 3
36. Dom mieszkalny, ul. 27. Stycznia 1
37. Miejski Dom Kultury; kino, ul. 27. Stycznia 4
38. Alejka cmentarna.

Na terenie miasta znajduje się jedno stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, będące osadą otwartą (decyzja 168/arch.).

W celu zwiększenia ochrony zasobów środowiska kulturowego proponuje się w Studium ustanowienie następujących stref ochrony:

- strefa A - pełnej ochrony konserwatorskiej,
- strefa E - ochrony ekspozycji,
- strefa W - ochrony archeologicznej,
- obiekty i zespoły zabytkowe do bezwzględного zachowania,
- obiekty i zespoły o wartościach kulturowych.

Zalecenia konserwatorskie dotyczące miasta Skórcz ujęte w Studium:

1. Stosowanie bezwzględного priorytetu wymagań konserwatorskich w centrum Skórcza.
2. Utrzymanie zasadniczych elementów rozplanowania oraz charakteru i skali zespołu urbanistycznego miasta Skórcz.

3. Ochrona obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub ewidencji dóbr kultury przez ich zachowanie i utrzymywanie w odpowiednim stanie technicznym. Wszelkie prace przy obiektach i na terenach zabytkowych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone po uzyskaniu zezwolenia od wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Występowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpisanie do rejestru obiektów umieszczonych w ewidencji dóbr kultury, a posiadających szczególnie cenny charakter zabytkowy i podejmowanie działań wspomagających utrzymanie takiego obiektu we właściwym stanie technicznym.
5. Występowanie do Generalnego Konserwatora Zabytków w sprawie skreślenia z rejestru obiektu, które utraciły swa wartość zabytkowa wskutek całkowitego zniszczenia, albo których wartość zostanie zdyskwalifikowana w wyniku nowych ustaleń naukowych.
6. Uwzględnianie, w pracach planistycznych i decyzjach administracyjnych wyników badań naukowych dotyczących środowiska kulturowego dokonanych na obszarze gminy, posiadających wpływ na ustalenia szczegółowe granic stref oraz wytycznych konserwatorskich.
7. Zakaz lokalizowania w sąsiedztwie zabytków obiektów uciążliwych i inwestycji, które mogą pogorszyć stan środowiska przyrodniczego oraz zakaz lokalizowania budynków zasłaniających widok na zabytek, a także obiektów dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z tym zabytkiem.
8. Uzgadnianie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenów objętych ochroną lub terenów, na których występują obiekty zabytkowe.
9. Niezwłoczne zawiadamianie gminy lub zarządu powiatu i wojewódzkiego konserwatora zabytków o ujawnieniu, podczas robót budowlanych i ziemnych, przedmiotu posiadającego cechy zabytku, z jednoczesnym zabezpieczeniem odkrytego przedmiotu i wstrzymaniu wszelkich robót mogących go uszkodzić lub zniszczyć.
10. Uzyskiwanie zgody wojewódzkiego archeologa na prowadzenie prac na terenie występowania stanowisk archeologicznych.
11. Zawiadamianie wojewódzkiego konserwatora zabytków lub gminy lub powiatu o znalezieniu przedmiotu archeologicznego lub odkryciu wykopaliska z równoczesnym, odpowiednim ich zabezpieczeniem.

- **Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Skórcz**

Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Skórcz wskazuje znaczenie turystyki lokalnej dla rozwoju miasta. Skórcz stanowi punkt wypadowy w Bory Tucholskie, które graniczą z miastem. Zespół urbanistyczny miasta i kościół p.w. Wszystkich Świętych jest wpisany do rejestru zabytków. Jest to zespół o dobrze zachowanej strukturze przestrzennej, z wyraźnie zarysowanym na współczesnym planie miasta, średniowiecznym układem urbanistycznym z dominującym nad zabudową XIV-wiecznym kościołem. Na zachód od tego układu urbanistycznego istniała druga osada wielokulturowa. Na terenie miasta znajduje się około 20 ha obszarów chronionego krajobrazu (w tym rezerwy i pozostałe formy ochrony), które na podstawie decyzji Ministra Środowiska z dnia 16 lipca 2001 roku nr BOA-lplo-179/1591/2001 uznano za lasy ochronne.

W Planie wymienione są także miejsca upamiętniające tragiczną historię miasta z okresu II wojny światowej.

Miejsca pamięci narodowej w mieście Skórczu to:

- obelisk z tablicą ku czci ofiar terroru w latach 1939 – 1945 – Skórcz, za tartakiem,
 - grób masowy nr 42 Pamięci 76 Kobiet Ofiar Terroru Hitlerowskiego w styczniu i lutym 1945r – Skórcz , ul. Leśna,
 - cmentarz wojenny żołnierzy WP i ofiar terroru (tablica „Tym, którzy życie za Polskę oddali”)– Skórcz, rozwidlenie dróg,
 - tablica ku czci ofiar terroru 20 Żydówek w styczniu 1945 roku – Skórcz , ul. Spokojna,
 - obelisk z tablicą pamiątkową o treści „Tu w dniach 10.09 do grudnia 1939 roku znajdował się Hitlerowski Obóz Pracy Dla Mieszkańców Skórcza i Okolic” – Skórcz, ul. Pomorska,
 - tablica ku czci Ofiar Terroru tzw. „Dom Ubogich” miejsce uświęcone krwią męczeństwa Polaków zamordowanych w 1939 r – Skórcz, ul. Starogardzka,
 - dwie mogiły zbiorowe ofiar terroru: Rodzina Nagórskich i Rodzina Radomskich – cmentarz parafialny.
- **Strategia Rozwoju Miasta Skórcz do 2020 „Skórcz 2020”** (Uchwała nr IX/36/2015 z dnia 3 września 2015 r.)

Dokument ten jest opisem założeń programowych rozwoju miasta Skórcz i między innymi działań zmierzających do jego promocji.

Wymienione są też główne zabytki Skórcza ze wskazaniem na bogatą historię jako atrakcję turystyczną. Do poszczególnych zagadnień problemowych omawianych w Strategii dodano również wyniki analiz ankietowych dotyczących między innymi zagadnień ochrony zabytków:

„Według wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców Skórcza, znaczna część mieszkańców dobrze ocenia stan zabytkowej tkanki miasta(49%)i zdecydowana większość (73%) jest zadowolona ze stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej w Skórczu. W zakresie potencjału zabytkowego i jego wykorzystania (22%)badanych jest przeciwnego zdania i uważa, że zarówno stan jak i wykorzystanie historycznych walorów miasta jest niewystarczające, a (5%) ma na ten temat bardzo złe zdanie. Biorąc jednak pod uwagę odpowiedzi dotyczące zagospodarowania przestrzeni publicznej, gdzie nie udzielono żadnej negatywnej odpowiedzi, można wnioskować, że mieszkańcy ogólnie uważają stan zachowania historycznego dziedzictwa kulturowego za dobry, jednak w ich odczuciu nie jest on wystarczająco wykorzystywany choćby w zakresie turystyki [...]”.

Wśród zdefiniowanych obszarów interwencji na uwagę w Strategii zasługuje:

Cel rozwojowy nr 1. (Wysoka konkurencyjność gospodarcza)

Cel operacyjny 1.3. Efektywne wykorzystanie potencjału naturalnego, historycznego i kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki.

Uzasadnienie celu operacyjnego:

„Średniowieczny układ urbanistyczny historycznej części miasta wraz z dobrze zachowanymi zabytkami, okoliczne jeziora i Bory Tucholskie oraz bogata tradycja kociewskiego miasta zobowiązuje do bardziej efektywnego wykorzystania tego potencjału. Przygotowanie i wdrożenie profesjonalnej promocji lokalnych walorów turystycznych czy oznakowanie istniejących zabytków może stanowić istotny impuls do rozwoju turystyki. Ważnym elementem tej strategii powinno być również lepsze wykorzystanie Internetu oraz mediów społecznościowych, aby dotrzeć z zaplanowanym przekazem do większej grupy odbiorców. Jednym z warunków gospodarczego wykorzystania turystyki przez mieszkańców jest stworzenie rozpoznawalnych produktów turystycznych przez władze samorządowe wraz z

organizacjami pozarządowymi oraz oferty miejsc noclegowych przez samych mieszkańców miasta”.

Kierunki zamierzonych działań wymienionych w Strategii:

- promocja lokalnej turystyki, w tym zachęcanie mieszkańców do podejmowania działalności okołoturystycznej (edukacja turystyczna),
- oznakowanie zabytków oraz budowa miejscowego systemu informacji turystycznej,

- promocja walorów historycznych i kulturowych miasta oraz Kociewia, współpraca z portalami i organizacjami turystycznymi, stworzenie profesjonalnej strony internetowej,
- stworzenie produktu turystycznego w oparciu o organizację imprezy plenerowej identyfikowanej z obszarem miasta (np. Bieg Czterech Jezior),
- stworzenie pakietów kompleksowych ofert turystycznych,
- organizacja i udział w lokalnych, regionalnych i krajowych akcjach promocyjnych – targi, imprezy kulturalne.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa krajobrazu kulturowego miasta Skórcz

5.2.1. Zarys historii obszaru miasta Skórcz⁹

Miasto zbudowano na planie owalnicy. Początki osadnictwa na tym terenie sięgają 2000 lat p.n.e. Skórcz jest prawdopodobnie najstarszą wzmiankowaną miejscowością na terenie Kociewia, figurujący na mapie Ptomeleusza z II w. Scurgon jest utożsamiany z czterema miejscowościami północnej Polski m.in. ze Skórczem.

Skórcz już w 1305 r. znalazł się w rękach Krzyżaków. Pierwsza pewna wzmianka z dokumentów lokalnych o Skórczu pochodzi z 1339 r., kiedy to Krzyżacy nadali mu prawo chełmińskie. 31 grudnia 1457 r. pod Skórczem miała miejsce zwycięska bitwa Polaków z Krzyżakami. W 1466 roku, po zawarciu pokoju toruńskiego, wieś Skórcz powróciła do Polski.

Przywilej lokacyjny Skórcza potwierdzony był w 1645 r. przez króla Władysława IV. Jako wieś królewska Skórcz został włączony do pobliskiego starostwa osieckiego. W 1570 r. była ona jednym z największych ośrodków rzemieślniczo-handlowych ziemi starogardzkiej.

⁹www.wikipedia i Strategia Rozwoju Miasta Skórcz do 2015 roku

Należało do niej 300 gospodarzy. We wsi był młyn wodny, 9 warsztatów rzemieślniczych, 1 wyciwnia wina, 2 karczmy i 1 kram. Miejscowość podupadła jednak w następstwie wojny szwedzkiej 1655 -1660.

W roku 1767 w dni św. Stanisława, Wszystkich Świętych i św. Antoniego odbywały się tu jarmarki „na towary wszystkie”. Przejście pod zabór pruski spowodowało regres gospodarczy Skórcza. Mimo silnych nacisków germanizacyjnych mieszkańcy Skórcza zachowali poczucie odrębności narodowej. Ważnym wydarzeniem tego okresu było uruchomienie w 1823 r. placówki pocztowej.

Ożywienie gospodarcze nastąpiło dopiero w latach II połowy XIX w. Tak, np. w 1867r. były tu: młyn wodny (przebudowany w 1909 r.), 2 wiatraki, browar, stolarnie, cegielnia, warsztat ceramiczno-kaflarski, sklepy i karczmy, a także lekarz i apteka.

Ożywczy wpływ na gospodarkę tego osiedla wywarły m.in. budowa drogi bitej do Starogardu (1885 - 1887) i dróg żelaznych do Starogardu i Smętowa (1905 -1906) oraz do Czarska (1912). Wzrosła liczba mieszkańców z 513, w tym 106 Niemców (1773) do 1702 w roku 1867, w tym 1318 katolików (przeważnie Polaków), 349 ewangelików (przeważnie Niemców) i 35 Żydów. W 1885 r. około 150 osób zmuszonych było wyemigrować stąd w poszukiwaniu pracy.

W latach zaboru pruskiego Skórcz był znanym na Pomorzu Gdańskim ośrodkiem polskości. W roku 1866 powstał tu pierwszy na Pomorzu Polski Bank Ludowy, który wspierał finansowo okolicznych rolników, przeciwstawiających się pruskiej kolonizacji. Świadomość narodową rozbudzały kościół katolicki, czasopisma polskie, takie jak licznie tu docierające „Pielgrzym” i „Gazeta Grudziądzka”, oraz organizacje społeczne: Towarzystwo Śpiewu „Lutnia”, Towarzystwo Czytelni Ludowych, Towarzystwo Ludowe czy Zjednoczenie Zawodowe Polskie.

Wojsko Polskie wkroczyło do Skórcza 27 stycznia 1920 r. (stąd nazwa ulicy).

W 1921 r. Skórcz liczył 2.946 mieszkańców, w tym 195 Niemców. W tym samym roku powstała tutaj Zawodowa Szkoła Rolnicza, przeniesiona w 1928 r. do Bielawek w powiecie Tczewskim.

W zakładzie ceramicznym Pawłowskiego tworzył Antoni Eicher (1862 – 1939), utalentowany i najwybitniejszy twórca ludowy Kociewia na przełomie XIX i XX w. Konstanty Kłopotcki z powodzeniem przeszczepiał na ten teren tzw. koszykarstwo holenderskie. Nauczyciel Władysław Smukała zbierał pieśni i podania ludowe, a miejscowy kierownik szkoły powszechnej, Franciszek Schornak (1857 –1940), etnograf kaszubsko – kociewski, rzeźbiarz

samouk, autor publikacji *Kociewie i Kronika miasta Skórcza* (1924) założył w tej miejscowości bibliotekę ludową, dokonał zbioru zabytków sztuki ludowej oraz utworzył przy swojej szkole ogród botaniczny.

Ważnym wydarzeniem w historii międzywojennego Skórcza było nadanie mu 15maja 1934 r. praw miejskich. Znacne zasługi dla tego ośrodka położył ówczesny wójt, a potem burmistrz Jan Grzankowski (1886 – 1943).W latach ostatniej wojny miasto należało do najtragiczniej doświadczonych przez okupanta na ziemi gdańskiej. Już w pierwszej połowie września 1939 r. hitlerowcy zorganizowali w pomieszczeniach potartaczych, przy dzisiejszej ul. Pomorskiej 4obóz przejściowy. Wyzwolenie nastąpiło w niedzielę 4 marca 1945 r.

Średniowieczny układ miasta wpisany jest do rejestru zabytków, z dominującym nad miastem, XIV-wiecznym kościołem p.w. Wszystkich Świętych. Na zachód od układu urbanistycznego istniała osada z wczesnej epoki żelaza. Jest to obszar objęty bezwzględną ochroną archeologiczną.

Dzisiaj miasto Skórcz stanowi punkt wypadowy w Bory Tucholskie.

Istniejące podmiejskie piesze trasy turystyczne Skórcza to:

1. Skórcz – leśn. Czarne – jez. Tuszynek – Osiek – leśn. Kałębnica –jez. Słone – Skrzynia – Skorzenno – Głuche (jezioro) – Skórcz.

Długość 25 km. Trasa bogata w walory krajobrazowo-klimatyczne, prowadzi cały czas przez lasy i wzdłuż licznych i dużych jezior.

2. Skórcz – Drewniaczki – Wielki Bukowiec – Czarnylas (jezioro) – Pączewo – Wielbrandowo – Skórcz. Długość około 18 km. Trasa w większości wiedzie szosami obok np. gotyckich kościołów w Czarnymlesie i Pączewie.

3. Skórcz – Barłożno – rzeczka Janka – Kościelna Jania – Stara Jania – Mirotki – Skórcz. Długość około 18 km. Trasa ta ma na celu głównie zapoznanie się ze starym osadnictwem dóbr jańskich oraz z życiem i działalnością antykrzyżacką rycerza Jana z Jani.

5.2.2. Zabytki nieruchome i propozycje do ujęcia w ewidencji gminnej

Na terenie miasta znajdują się 2 zabytki nieruchome i 1 układ urbanistyczny wpisane do rejestru zabytków:

- Kościół pod wezwaniem Wszystkich Świętych przy ul. Kościelnej

- Układ urbanistyczny obejmujący zabudowę i układem ulic wokół kościoła

- Kamienica przy ul. Sobieskiego 10

Na szczególną uwagę zasługuje ceglany kościół wzniesiony w stylu gotyckim w XIV wieku na wyniesieniu. Około 1500 roku zbudowano szczyt pomiędzy nawą a prezbiterium. W 1927 roku kościół poszerzono o nawy boczne, a w 1957 r. odbudowano wieżę, zniszczoną w 1945 r.

Kościół zbudowano na planie prostokąta, jednonawowy, z wyodrębnionym transeptem, prosto zamkniętymi prezbiterium, wieżą od zachodu oraz zakrystią i trzema kaplicami przyległymi do ramion transeptu. Dachy kryte dachówką mnich-mniszka. Szczyty prezbiterium i nawy schodkowe zdobione są podwójnymi, ostrołukowymi blendami. Wnętrze kryte stropem kasetonowym. W 1974 r. przeprowadzono malowanie kościoła i zainstalowano nowe organy. W 1988 r. zostało częściowo przebudowane prezbiterium, a w 1996 r. odnowiono dach. W 1999 r. przeprowadzono gruntową renowację wnętrza świątyni, między innymi wymalowano ściany, gruntownemu remontowi poddana została zakrystia. W latach 2000-2003 wykonano iluminację bryły kościoła oraz drogę procesyjną wraz ze schodami z kostki granitowej, ustawiono nowy ołtarz wraz z amboną z dolomitu na podwyższeniu z granitu. Poddano także zabiegom konserwacyjnym mury starej części kościoła i wstawiono nowe witraże.

W tabeli poniżej obiekty nieruchome ujęte w ewidencji gminnej (GEZ)

Tabela nr 1

L.p.	GMINA	MIASTO	ULICA	NR	OBIEKT-ZABYTEK	DATOWANIE	REJESTR
1	Skórcz	Skórcz			Układ urbanistyczny	XIV wieku	Rejestr nr 958 z dn. 05.04. 1979
2	Skórcz	Skórcz	Boczna	1	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
3	Skórcz	Skórcz	Boczna	2	Dom mieszkalny	II połowa XIX wieku	GEZ
4	Skórcz	Skórcz	Boczna	3	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
5	Skórcz	Skórcz	Dworcowa	1	Dworzec kolejowy	początek XX wieku	GEZ

6	Skórcz	Skórcz	Dworcowa		Budynek w zespole dworca	początek XX wieku	GEZ
7	Skórcz	Skórcz	Dworcowa		Wieża ciśnień w zespole dworca	początek XX wieku	GEZ
8	Skórcz	Skórcz	Dworcowa		Budynek gospodarczy w zespole dworca	początek XX wieku	GEZ
9	Skórcz	Skórcz	Dworcowa	2	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
10	Skórcz	Skórcz	Dworcowa	2	Budynek gospodarczy	początek XX wieku	GEZ
11	Skórcz	Skórcz	Dworcowa	4	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
12	Skórcz	Skórcz	Dworcowa	4	Budynek gospodarczy	początek XX wieku	GEZ
13	Skórcz	Skórcz	Główna	1	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
14	Skórcz	Skórcz	Główna	1a	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
15	Skórcz	Skórcz	Główna	1/1a	Budynek gospodarczy I	około 1900 r.	GEZ
16	Skórcz	Skórcz	Główna	1/1a	Budynek gospodarczy II	około 1900 r.	GEZ
17	Skórcz	Skórcz	Główna	3	Dom mieszkalny	lata 30-te XX w.	GEZ
18	Skórcz	Skórcz	Główna	4	Dom mieszkalny	XIX/ XX wieku	GEZ

19	Skórcz	Skórcz	Główna	5	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
20	Skórcz	Skórcz	Główna	5	Budynek gospodarczy	około 1900 r.	GEZ
21	Skórcz	Skórcz	Główna	10	Dom mieszkalny	1930 r.	GEZ
22	Skórcz	Skórcz	Główna	11	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
23	Skórcz	Skórcz	Główna	13	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
24	Skórcz	Skórcz	Główna	14	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
25	Skórcz	Skórcz	Główna	15	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
26	Skórcz	Skórcz	Główna	18	Dom mieszkalny	1920 r.	GEZ
27	Skórcz	Skórcz	Główna	20	Dom mieszkalny	lata 1915-30 r.	GEZ
28	Skórcz	Skórcz	Główna	21	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
29	Skórcz	Skórcz	Główna	22	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ

30	Skórcz	Skórcz	Główna	25	Dom mieszkalny	1910-1925 r.	GEZ
31	Skórcz	Skórcz	Główna	27	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
32	Skórcz	Skórcz	Główna	30	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
33	Skórcz	Skórcz	Główna	31	Dom mieszkalny	1927 r.	GEZ
34	Skórcz	Skórcz	Główna	32	Dom mieszkalny	1906 r.	GEZ
35	Skórcz	Skórcz	Główna	33	Dom mieszkalny, poczta	początek XX wieku	GEZ
36	Skórcz	Skórcz	Główna	34	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
37	Skórcz	Skórcz	Główna	36	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
38	Skórcz	Skórcz	Główna	40	Urząd Miasta Skórcz	początek XX wieku	GEZ
39	Skórcz	Skórcz	Hallera	1	Dom mieszkalny	1 ćw. XX wieku	GEZ
40	Skórcz	Skórcz	Hallera	2	Dom mieszkalny	1927 r	GEZ
41	Skórcz	Skórcz	Hallera	7a	Szkoła	1916 r,	GEZ

42	Skórcz	Skórcz	Hallera	7	Dom mieszkalny przy szkole	1916 r.	GEZ
43	Skórcz	Skórcz	Hallera	8	Dom mieszkalny	1 ćw. XX wieku	GEZ
44	Skórcz	Skórcz	Hallera	9	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
45	Skórcz	Skórcz	Hallera	12	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
46	Skórcz	Skórcz	Hallera	13	Dom mieszkalny	XIX/ XX wieku	GEZ
47	Skórcz	Skórcz	Hallera	14	Dom mieszkalny	lata 1920-25 r	GEZ
48	Skórcz	Skórcz	Hallera	15	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
49	Skórcz	Skórcz	Hallera	17	Dom mieszkalny	XIX/ XX wieku	GEZ
50	Skórcz	Skórcz	Hallera	20	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
51	Skórcz	Skórcz	Hallera	22	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
52	Skórcz	Skórcz	Hallera	27	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ

53	Skórcz	Skórcz	Hallera	29	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
54	Skórcz	Skórcz	Hallera	32	Dom mieszkalny	XIX/ XX wieku	GEZ
55	Skórcz	Skórcz	Hallera	34	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
56	Skórcz	Skórcz	Hallera	49	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
57	Skórcz	Skórcz	Kościelna		Kościół par. p. wieku Wszystkich Świętych	XIV, XVI, XX wiek	Rejestr nr 322 z dn. 10.09. 1962
58	Skórcz	Skórcz	Kościelna		Cmentarz przykościelny z ogrodzeniem	XIV, XVI, XX wiek	GEZ
59	Skórcz	Skórcz	Kościelna	3	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
60	Skórcz	Skórcz	Kościelna	3	Budynek gospodarczy	około 1900 r.	GEZ
61	Skórcz	Skórcz	Kościelna	5	Dom mieszkalny, plebania	początek XX wieku	GEZ
62	Skórcz	Skórcz	Krótką	2a	Dom mieszkalny	2 poł. XIX wieku	GEZ
63	Skórcz	Skórcz	3 Maja	1	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
64	Skórcz	Skórcz	3 Maja	3	Dom mieszkalny	lata 1910-30 r.	GEZ

65	Skórcz	Skórcz	3 Maja	9	Dom mieszkalny	1915 r.	GEZ
66	Skórcz	Skórcz	3 Maja	10	Dom mieszkalny	2 poł. XIX wieku	GEZ
67	Skórcz	Skórcz	Młyńska	2	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
68	Skórcz	Skórcz	Nowy Świat	2	Posterunek Policji	1903 r.	GEZ
69	Skórcz	Storcz	Nowy Świat	1	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
70	Skórcz	Skórcz	Nowy Świat	3	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
71	Skórcz	Skórcz	Nowy Świat	17	Dom mieszkalny	lata 1910-25 r.	GEZ
72	Skórcz	Skórcz	Parkowa	1	Młyn-budynek I	1899 r.	GEZ
73	Skórcz	Skórcz	Parkowa	1	Młyn-budynek II	1900 r.	GEZ
74	Skórcz	Skórcz	Parkowa	2	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
75	Skórcz	Skórcz	Podgórna	6	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
76	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	1	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ

77	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	2	Dom mieszkalny	IX/XX w	GEZ
78	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	3	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
79	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	6	Dom mieszkalny	1912 r.	GEZ
80	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	7	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
81	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	8	Dom mieszkalny	1903 r.	GEZ
82	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	9	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
83	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	10	Dom mieszkalny	1908 r.	Rejestr nr 1887 z dn. 06.06. 2012
84	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	12	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
85	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	14	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
86	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	16	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
87	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	18	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ

88	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	20	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
89	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	22	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
90	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	24	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
91	Skórcz	Skórcz	Sobieskiego	30	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
92	Skórcz	Skórcz	Spokojna	2	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
93	Skórcz	Skórcz	Spokojna	2	Budynek gospodarczy	początek XX wieku	GEZ
94	Skórcz	Skórcz	Spokojna		Cmentarz parafialny	XIX wiek	GEZ
95	Skórcz	Skórcz	Spokojna		Kaplica cmentarna	koniec XIX wieku	GEZ
96	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	1	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
97	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	4	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
98	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	6	Dom mieszkalny	1910-1930 r.	GEZ
99	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	8	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ

100	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	10	Dom mieszkalny	1913 r.	GEZ
101	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	11	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
102	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	13	Dom mieszkalny	1910-1915 r.	GEZ
103	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	13	Budynek gospodarczy	1910-1920 r.	GEZ
104	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	15	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
105	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	23	Dom mieszkalny	1906 r.	GEZ
106	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	27	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
107	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	28	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
108	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	29	Dom mieszkalny	1 ćw. XX wieku	GEZ
109	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	30	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
110	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	32	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ

111	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	34	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
112	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	36	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
113	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	37	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
114	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	46	Dom mieszkalny	II połowa XIX w	GEZ
115	Skórcz	Skórcz	Starogardzka	48	Dom mieszkalny	1 ćw. XX wieku	GEZ
116	Skórcz	Skórcz	27 stycznia	1	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
117	Skórcz	Skórcz	27 stycznia	3	Dom mieszkalny	początek XX wieku	GEZ
118	Skórcz	Skórcz	27 stycznia	4	Budynek użytkowo - mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
119	Skórcz	Skórcz	27 stycznia	9	Dom mieszkalny	XIX/XX w	GEZ
120	Skórcz	Skórcz	27 stycznia	18	Dom mieszkalny	2 poł. XIX wieku	GEZ
121	Skórcz	Skórcz	Pl. Wolności	1	Dom mieszkalny	koniec XIX wieku	GEZ
122	Skórcz	Skórcz	Pl. Wolności	3	Dom mieszkalny	koniec XIX wieku	GEZ

123	Skórcz	Skórcz	Pl. Wolności	5	Dom mieszkalny	około 1900 r.	GEZ
124	Skórcz	Skórcz	Wybickiego	1	Dom mieszkalny	koniec XIX wieku	GEZ
125	Skórcz	Skórcz	Leśna/ Pomorska		Cmentarz wojenny	1947	GEZ

Ewidencja GEZ obejmuje łącznie 125 obiektów nieruchomości ewidencyjnych (w tym 3 rejestrowe).

5.2.3. Zabytki nieruchome o dużym znaczeniu, w tym zabytki objęte prawnymi formami ochrony.

W rejestrze WKZ Gdańsk znajdują się 3 obiekty.

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w tabeli poniżej.

Tabela nr 2

Lp.	Miejscowość : Skórcz Obiekt Datowanie	Rejestr zabytków WKZ
1	Układ urbanistyczny - XIV wiek	Rejestr nr 958 z dn. 05.04.1979
2	Dom mieszkalny ul. Sobieskiego 10 -początek XX wieku	Rejestr nr 1887 z dn. 06.06.2012

3	Kościół par. p. w. Wszystkich Świętych ul. Kościelna - XIV wiek		Rejestr nr 322 z dn. 10.09.1962

5.2.4. Zabytki ruchome

Do rejestru zabytków ruchomych województwa pomorskiego są wpisane następujące zabytki: w kościele parafialnym 20 sztuk : decyzja Nr B-106/72 (nowy numer B-97) z dnia 30 września 1972 r. : jest to wyposażenie kościoła, na które składają się ołtarze, rzeźby, obrazy, feretrony i świeczniki, głównie z okresu rokoka i baroku oraz granitowa kropielnica z okresu gotyku.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Znaleziska archeologiczne wskazują, iż Skórcz i okolice były zasiedlone przez człowieka już około 2000 lat p.n.e. przez co miejscowość ta należy do najstarszych osad Pomorza Gdańskiego. Przypadkowo odkryto tu ślady osady otwartej, wielokulturowej z wczesnej epoki żelaza (650-550 lat p.n.e.) oraz liczne groby skrzynkowe, datowane na lata 500-125 p.n.e. W wiekach I –V n.e.. Skórcz spełniał zapewne rolę faktorii kupieckiej, położonej przy szlaku bursztynowym, prowadzącym z krajów ówczesnego Cesarstwa Rzymskiego nad Bałtyk. Według tradycji na miejscu dawnej stacji handlowej rzymskiej powstał we wczesnym średniowieczu gród wyżynny (w widłach Szorycy i Węgiermucy, ok. 1,2 km na północ od centrum miasta), utożsamiany za Krzyżaków z nazwą Vollwerk (Bollwerk, Bulwerk). W Skórczu odnaleziono ślady wczesnośredniowiecznego grodziska nizinnego, położonego około 300 m na północ od poprzedniego, w wąwozie między Skórczem a Wolentalem. Legenda mówi jeszcze o trzecim grodzisku „Tempel” w rejonie dzisiejszego Ryzowa (1,5 km na południowy wschód od centrum miasta).W Skórczu odkryto również ślady osady otwartej z okresu wczesno- i późnośredniowiecznego, około 500 m na zachód od skrzyżowania toru kolejowego z szosą do Osieka.

Na terenie miasta znajdują się 2 stanowiska archeologiczne (według danych archiwalnych WKZ Gdańsk).Teren miasta Skórcz nie został jeszcze przebadany pod kątem

przyporządkowania stanowisk według klasyfikacji AZP, w związku z tym nie istnieją w zasobach WKZ Gdańsk karty konserwatorskie AZP. Będzie to zadanie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków aby taką ewidencję stworzyć.

Stanowiska archeologiczne z terenu Miasta Skórcz w poniższej tabeli.

Tabela nr 3

Lp.	M.	Nr s. /M.	Nr katalog. WKZ Gdańsk	Funkcja	Chronologia	Uwagi/Opis archiwalny cyt. z dokumentów WKZ Gdańsk :
1	Skórcz	5	1014/8	Osada	Okres lateński-kultura pomorska, Okres średniowiecza (wczesne i późne)	Na południowym stoku niewielkiego wzniesienia położonego ok.120 m od toru kolejowego Skórcz-Szlachta, na zachód od wieży wodociągowej, około 500 m na północ od drogi Skórcz-Osie oraz około 425 m na południe od rozwidlenia toru kolejowego linii Skórcz-Szlachta i Skórcz - Starograd Gd. , na północ od niewielkiego jeziorka. Lokalizacja dokładniejsza z innej karty : pole p. Stosika po lewej stronie toru kolejowego, w odległości 300 m od stacji kolejowej. Znalaziono kilkadziesiąt fragmentów ceramiki z dużych naczyń zasobowych. Badanie powierzchniowe z 1971 roku. Rejestr WKZ Gdańsk- decyzja nr 168/Arche.
2	Skórcz	6	1014/06 /01	Luźne	Wczesna epoka żelaza-okres?	Położenie w piaśnicy położonej na polu w pobliżu zabudowań p. Kozłowskiego, przy lasku. Powierzchniowe badania w 1957 roku. Znalaziono kawałki ceramiki i przepalone kości.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe.

Na terenie miasta funkcjonują liczne organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne promujące dziedzictwo kulturowe Skórcza oraz Kociewia. Do najprężniej działających należą: Towarzystwo Przyjaciół Skórcza i Ziemi Kociewskiej, Grupa Twórcza Kreska, Koło Gospodyń Miejskich, Chór Szpaki, Orkiestra Dęta przy OSP Skórcz oraz inne. Dzięki ich działalności powstały liczne inicjatywy których owocem są publikacje książkowe, prace artystyczne oraz przedstawienia promujące dziedzictwo kulturowe.

6. Analiza szans i zagrożeń (SWOT)

MOCNE STRONY (+):

- atrakcyjne położenie Skórcza pod względem krajobrazowym i historycznym,
- istnienie licznych organizacji pozarządowych promujących dziedzictwo kulturowe,
- duże zaangażowanie władz kościelnych w renowację obiektów zabytkowych i zabytków ruchomych
- duża ilość szlaków pieszych i rowerowych,
- wskrzeszanie wartości kulturowych i historycznych poprzez rewitalizację obszarów wpisanych do rejestru zabytków
- duże zaangażowanie lokalnej społeczności w krzewienie dziedzictwa kulturowego

SŁABE STRONY (-):

- brak wypracowanych działań na rzecz dofinansowania prac remontowych, konserwatorskich i renowacyjnych przy zabytkach,
- niewystarczająca promocja zasobów dziedzictwa kulturowego miasta jako towaru turystycznego,
- mała liczba zabytków na terenie miasta
- niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki,
- brak wypracowanych programów wspierania ochrony zabytków,

SZANSE:

- rozwój turystyki i agroturystyki
- poszerzenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe, oraz o zrewitalizowane elementy średniowiecznego układu urbanistycznego miasta,
- rozbudowa baz turystycznych z wykorzystaniem obiektów i obszarów o wartościach historycznych i kulturowych,
- uwzględnienie potrzeb ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Skórcz,
- koordynacja działań konserwatorskich z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Konserwatorem Zabytków Powiatu Starogardzkiego.
- możliwość wykorzystania istniejących walorów historycznych do promocji miasta i wypoczynku,

ZAGROŻENIA:

- samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich,
- brak gotowych projektów budynków mieszkalnych i gospodarczych nawiązujących do miejscowej tradycji, które można by było wykorzystać przy realizacji kolejnych inwestycji,
- brak nakładów z budżetów samorządowych na odnowę obszarów i obiektów zabytkowych,
- brak wypracowanych działań na rzecz dofinansowania prac remontowych, konserwatorskich czy renowacyjnych przy zabytkach,
- ograniczone środki zewnętrzne w regionie i kraju na wspomaganie działań mających na celu poprawę stanu zasobów dziedzictwa kulturowego,

7. Założenia programowe

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Skórcz na lata 2015-2019 ma służyć ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na ograniczony obszar miasta i dla zachowania ciągłości i spójności działań, założenia programu gminnego nawiązują do priorytetów programowych Powiatu Starogardzkiego w dziedzinie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego regionu i Strategii Miasta Skórcz 2020. W związku z tym, że Gmina Miejska Skórcz jest oddzielną jednostką samorządową- inną, niż Gmina Skórcz, co dla wielu osób z zewnątrz nie jest jednoznaczne, działania ochrony i promocji dziedzictwa powinny być prowadzone we współpracy z gminą wiejską Skórcz i powiatem Starogardzkiego.

Główne tezy programu to:

- umożliwienie finansowania i racjonalnego wykorzystania środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych,
- wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – stymulowanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności

właścicieli obiektów o podstawowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego na terenie miasta Skórcz,

- podnoszenie walorów zabytkowych i wykorzystanie ich w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w mieście i okolicy, a zwłaszcza jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy terenu,
- poszukiwanie i wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji (np. szlaki turystyczno-historyczne, ożywianie zabytków),
- włączenie kultury i dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, stosownie do oczekiwań mieszkańców miasta poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-ekonomicznym Miasta Skórcz i Powiatu Starogardzkiego.

W związku z powyższym poszczególne działania związane z ochroną zabytków i promocją miasta można ująć według poniższych priorytetów, które będą realizowane przez okres następnych 4 lat (dotyczy rozwoju turystyki i ochrony dziedzictwa kulturowego miasta w relacji do założeń programowych Powiatu Starogardzkiego).

Priorytet I: ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM MIASTA	
kierunki działań	zadania
Podjęcie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych	- podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację, - zabytków będących własnością miasta, - prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność miasta, - opracowanie regulaminu wieszania reklam na obiektach zabytkowych na terenie miasta - wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach; - wspieranie rozwoju regionalnych izb pamięci, skansenów itp.

Priorytet II: OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA	
kierunki działań	zadania
Rozszerzenie zasobu i ochrony środowiska kulturowego miasta	- wdrażanie zapisów dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego miasta, - egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w dokumentach programowych odnoszących się do zabytków (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji), - walka z samowolami budowlanymi na obszarach objętych ochroną konserwatorską.

Priorytet III: PROMOCJA, EDUKACJA I DOKUMENTACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA	
kierunki działań	zadania
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	- udostępnienie informacji o zabytkach miasta na stronie internetowej urzędu miasta, - organizowanie konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych z zakresu wiedzy o zabytkach z regionu. - wspieranie i współpraca z gminami w zakresie inicjowania i organizacji obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze miasta, - wydawanie i wspieranie działań związanych z wydawaniem publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta, - wspieranie i współpraca z gminami w zakresie wprowadzenia i upowszechniania tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez wspieranie i organizowanie zajęć edukacyjnych, - opracowywanie lub wspieranie prac o tematyce związanej z kulturą i zabytkami powiatu (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów m.in. zabudowy regionalnej, detalu architektonicznego, cmentarzy itp.), - włączanie do szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych) obiektów zabytkowych.

Kolejność realizacji zadań zależy będzie od dostępności środków finansowych i decyzji Rady Miejskiej w Skórczu.

Program nie zakłada kwot na poszczególne priorytety a realizacja poszczególnych zadań dokonywana będzie w zależności od możliwości pozyskania środków finansowych własnych lub zewnętrznych w następnych latach objętych okresem 4-letnim.

Budżet gminy pomimo, że uchwalany jest w formie prowizorium w perspektywie rocznej, to jest on jednak ograniczony do okresu 1 roku i przede wszystkim należy do instrumentów dynamicznych (zawsze może ulec zmianie). Miasto Skórcz nie przewiduje wydatków majątkowych w budżecie na 2015 roku związanych z ochroną zabytków. Nie ma też takich wskazań w WPI.

Jeśli chodzi o prace remontowe dotyczące zabytków, to będą one dotyczyły obiektów nieruchomości wymienionych powyżej(Tabela nr 1), w części dotyczącej obiektów ujętych w GEZ, gdzie Gmina Miejska Skórcz jest właścicielem - bez wskazywania konkretnej perspektywy czasowej (okres realizacji 4 lata). Poza działaniami konserwatorskimi na niektórych obiektach ewidencyjnych, pozostaje cała przestrzeń działań edukacyjnych, promocyjnych i informacyjnych obejmujących teren większy, niż obszar miasta.

Ogół działań programowych skoncentrowany będzie na wykonywaniu zadań ujętych w ramach priorytetów i na rzetelnym wypełnianiu wskazań zawartych w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym, ustawie o ochronie i opiece nad zabytkami, ustawie prawo budowlane, ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami itp., dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego. Władze Miasta Skórcz posiadają świadomość dziedzictwa kulturowego, które znajduje się na terenie miasta.

Wskazać należy, że w mieście znajdują się 2 obiekty kubaturowe wpisane do rejestru zabytków i bardzo dobry stan zachowania jednego z nich- Kościoła p.w. Wszystkich Świętych wraz z otoczeniem przy ul. Kościelnej. Widoczny jest natomiast zły stan elewacji kamienicy przy ul. ul. Sobieskiego 10 -obiekt wymaga działań konserwatorskich. Większość zabytków nieruchomości znajduje się przy głównych ulicach miasta. Stan obiektów ewidencyjnych można określić jako dobry. Dominuje zabudowa mieszkaniowa murowana z początku XX wieku. Na niektórych budynkach elewacja jest znacznie zmieniona w odniesieniu do pierwotnej. Ogólnie do gminnej ewidencji zabytków nieruchomości włączono 124 obiekty, w tym wspomniane już 2 obiekty rejestrowe i 1 układ urbanistyczny obejmujący historyczny teren zabudowy wokół kościoła.

Wśród zabytków nieruchomości ujętych w ewidencji znajdują się 2 budynki drewniane:

- budynek przy ul. 27 Stycznia 9,
- budynek przy Pl. Wolności 5

i 5 budynków z charakterystycznym licowaniem deskowym w górnej części 2-kondygnacyjnych obiektów :

- budynek przy ul. Krótkiej 2a (w pewnej części zmieniony),
- budynek przy ul. Spokojnej 2 wraz z zabudową gospodarczą,
- budynek przy ul. Starogardzkiej 46,
- budynek przy ul. Wybickiego 1.

Należy także zwrócić uwagę, że niektóre zabytkowe obiekty nieruchome znajdują się w strefie objętej Programem Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest z Terenu Miasta Skórcz 2009-2032.

Plan usuwania pokryć dachowych z azbestu dotyczy obiektów :

- **budynek przy ul. Boczna 1,**
- **budynek przy ul. Hallera 14,**
- **budynek przy ul. Hallera 27,**
- **budynek przy ul. Głównej 5,**
- **budynek przy ul. Dworcowej 4.**

Według stanu obiektów nieruchomości Miasta Skórcz, z sierpnia 2015 roku (bez względu na własność obiektu), prac remontowych wymagają :

- **budynek dworca kolejowego (elewacja i konstrukcja),**
- **wieża ciśnień w zespole dworca kolejowego przy ul. Dworcowej (elewacja i konstrukcja),**
- **budynek przy ul. Krótka 2a (cały budynek),**
- **budynek przy ul. Młyńskiej 2 (elewacja),**
- **budynek przy ul. Sobieskiego 10 (elewacja),**
- **budynek przy ul. Starogardzka 34 (elewacja),**
- **budynek przy ul. Głównej 1 i 1a (elewacja),**
- **budynek przy ul. Głównej 11-13 (elewacja),**
- **budynek przy ul. Sobieskiego 3 (elewacja).**

Z pewnością głównym celem Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Skórcz na lata 2015-2019 jest zachowanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika sprzyjającego rozwojowi turystycznemu miasta. Efektywność działań dotyczących zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego miasta Skórcz uzależniona będzie w dużej mierze od współpracy z Gminą Skórcz i Powiatem Starogardzkim.

8. Instrumentarium realizacji opieki nad zabytkami

8.1. Instrumenty prawne

W ramach instrumentów prawnych, którymi dysponuje gmina w dziedzinie ochrony zabytków, wskazać można najważniejsze z nich: uchwalanie planów zagospodarowania i ich zmiana, ustalanie stref ochrony konserwatorskiej, wydawanie decyzji administracyjnych.

Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku¹⁰ do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W odniesieniu do problemów szeroko pojętej ochrony zabytków zadania te obejmują zagadnienia (art. 7):

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- edukacji publicznej;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych, zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy;
- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Kompetencje Burmistrza:

- wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości na wniosek posiadacza nieruchomości (art. 83 ustawy o ochronie przyrody);
- wydawanie decyzji w sprawach ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego (art. 51 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);

¹⁰Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.).

- prowadzenie rejestru wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu powiatowym i gminnym (art. 57 ust. 2 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- wydawanie decyzji o warunkach zabudowy (art. 60 ust. 1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- przygotowanie sprawozdania z realizacji założeń Programu opieki nad zabytkami co 2 lata.

8.2. Instrumenty finansowe

Gmina może współfinansować wybrane prace konserwatorskie, remontowe i archeologiczne, udzielając dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich. W ramach pomocy merytorycznej gmina może także pomagać w wykorzystaniu programów UE przeznaczonych na zabytki w formie dofinansowań dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych.

8.3. Instrumenty społeczne

W ramach działań o charakterze społecznym, gmina prowadzi działania edukacyjne, promocyjne i współpracę z organizacjami społecznymi. Edukacja i informacja są ze sobą ściśle powiązane, ponieważ dobra i właściwa informacja wzmacnia efekt edukacji. Działające w gminie szkoły pełnią istotną rolę w edukacji młodzieży.

Do realizacji programu powołany zostanie zespół spośród pracowników Urzędu Miejskiego w Skórczu. Realizacja Gminnego programu opieki nad zabytkami podlegać będzie ocenie Rady Miejskiej. Burmistrz ma obowiązek sporządzenia co 2 lata sprawozdania z wykonania programu i przedstawienia go Radzie Gminy.

9. Zasady oceny realizacji programu

Zgodnie z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obowiązek prowadzenia kontroli stanu realizacji Programu opieki nad zabytkami spoczywa na burmistrzu, który sporządza co 2 lata sprawozdanie z realizacji programu i przedstawia je Radzie Miejskiej, a następnie przesyła do WKZ.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami i realizacja

Program ochrony zabytków Miasta Skórcz określa pewne kierunki i cele w zakresie ochrony zabytków znajdujących się na terenie miasta. Obowiązek dbania o zabytki spoczywa na właścicielach lub użytkownikach obiektów zabytkowych.

Głównymi źródłami finansowania **Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami**, tj. projektów związanych z zabytkami oraz projektów pośrednio związanych z ochroną dziedzictwa są:

1. środki z funduszy europejskich, dystrybuowane na poziomie krajowym,
2. środki z funduszy europejskich – Regionalnego Programu Operacyjnego, dystrybuowane na poziomie województwa,
3. środki z europejskich programów specjalnych, współpracy transgranicznej, itd.,
4. środki finansowe z budżetu państwa, przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programów ministerialnych,
5. środki wojewódzkie (dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest samorząd województwa; dotacje dla innych jednostek samorządu terytorialnego; dotacje, granty, nagrody dla innych podmiotów).

Ponadto finansowanie zadań służących realizacji Programu może odbywać się z wykorzystaniem:

- dochodów własnych instytucji kultury,
- środków własnych jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat),
- środków prywatnych (np.: osób fizycznych, fundacji, stowarzyszeń, ...).

Wybrane możliwości finansowania działań kulturalnych ze środków UE dla regionu nadmorskiego :

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,

Priorytet -Kultura i dziedzictwo kulturowe:

Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym,

Działanie 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym,

Działanie 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

Program Regionu Morza Bałtyckiego

Kierunek wsparcia: 4.1 Wzmacnianie rozwoju regionów metropolitalnych, miast i obszarów miejskich jako siły napędowej rozwoju gospodarczego

Kierunek wsparcia: 4.2 Strategiczne wsparcie zintegrowanego rozwoju BSR oraz spójności społeczno - gospodarczej i terytorialnej.

Program Współpracy Międzyregionalnej

Priorytet 2 - Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego

Poddziałanie 2.2.2 Rozwój usług społeczeństwa informacyjnego

Działanie 6.2 Promocja i informacja turystyczna

Działanie 6.3 Regionalne dziedzictwo kulturowe o potencjale turystycznym

Poddziałanie 8.1.2 Lokalna infrastruktura wspierająca rozwój gospodarczy

Działanie 9.3 Lokalne inicjatywy obywatelskie

Źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ujęciu ogólnym.¹¹

Tabela nr 4

Źródło finansowania		Przedmiot finansowania
Budżet państwa	Wojewódzki Konserwator Zabytków (środki finansowe z budżetu państwa z części, której dysponentem jest wojewoda)	Prace konserwatorskie i remontowe zabytkowych obiektów na terenie województwa posiadających istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe oraz będących w złym stanie technicznym: – zabytki ruchome i nieruchome; ratownicze badania archeologiczne; dokumentacja konserwatorska, ewidencyjna i archeologiczna
	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego; konserwacja i zabezpieczenie obiektów muzealnych oraz konserwacja i rewaloryzacja zabytków, ochrona dziedzictwa kultury ludowej (Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – w ramach programu „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 1. „Ochrona zabytków”, priorytet 2. „Rozwój instytucji muzealnych” oraz priorytet 5. „Ochrona dziedzictwa kultury ludowej”) Inwestycje w infrastrukturę kultury (Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – w ramach programu „Rozwój infrastruktury kultury”) Zachowanie, waloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego w ramach Mecenatu Państwa Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (dotacje celowe przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań oraz na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych jednostkom należącym i nie należącym do sektora finansów publicznych). Dotacje podmiotowe dla narodowych instytucji Inne
	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji – Fundusz Kościelny	Remont i konserwacja obiektów sakralnych o wartości zabytkowej
	Ministerstwo Środowiska – państwowe jednostki budżetowe – Parki Narodowe	Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie Parków Narodowych wraz z muzeami przyrodniczym Wydatki na ochronę krajobrazu kulturowego
Jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty)		Ochrona i konserwacja zabytków (wydatki gmin, wydatki powiatów) Dotacje na działalność bieżącą i inwestycyjną dla instytucji kultury, w tym muzeów
Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej		W zależności od programu
Programy wspólnotowe		W zależności od programu

¹¹Szczegóły poszczególnych programów dostępne w instytucjach wdrażających dany program.

Fundusz Rolny	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata • Priorytet 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i zróżnicowanie gospodarki wiejskiej; Działanie 3.4 Odnowa i rozwój wsi; W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu m.in.: – budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów (pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury) – budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych; – zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne; – odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci; – kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów. • Priorytet 4. Leader; Działanie 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju; W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu m.in.: – promocji i rozwoju lokalnej aktywności, w tym promocji lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego; – renowacja zabezpieczenia i oznakowania przydrożnych kapliczek, pomników przyrody, odkrywek geologicznych i innych miejsc i budowli charakterystycznych dla danej miejscowości i istotnych dla realizacji LSR wraz z uporządkowaniem terenu wokół tych miejsc; – odnawiania elewacji i dachów prywatnych budynków, ogrodzeń oraz innych obiektów charakterystycznych dla budownictwa danego regionu; – zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje; – inwestycji służących utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej.
Jednostki administracyjne i związków Wyznaniowych Kościołów	• Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów kościelnych i związków wyznaniowych
Polskie Towarzystwo Krajoznawcze Turystyczno-	• Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów PTTK • Inne wydatki (utrzymanie szlaków)

11. Główne opracowania wykorzystane do przygotowania programu:

- Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.
- Narodowa Strategia Kultury na lata 2007-2013 wraz z jej Uzupełnieniem na lata 2004-2020.
- Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego do 2020 roku
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego 2014-2020
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2009 rok
- Strategia Rozwoju Powiatu Starogardzkiego
- Program opieki nad zabytkami Powiatu Starogardzkiego na lata 2014-2020
- Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Skórcz
- Strategia Rozwoju Miasta Skórcz do roku 2020.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Skórcz
- Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest z Terenu Miasta Skórcz 2009-2032

Spis tabel nr - strona:

Obiekty nieruchome ujęte w ewidencji gminnej (GEZ)

Tabela nr 1 - 27

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Tabela nr 2 - 38

Stanowiska archeologiczne z terenu Miasta Skórcz

Tabela nr 3 - 40

Źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ujęciu ogólnym

Tabela nr 4 - 51

Załącznik nr 1- GEZ Nieruchome

Załącznik nr 2- GEZ Archeologiczne

Przygotowanie i zdjęcia: Artur Michałak

Korekta i uzupełnienie: Marcin Hałas - UM Skórcz